

Enkele waarnemingen aan zeevogels aan de Atlantische kust van Marokko, oktober-december 1991

Some observations of seabirds along the Atlantic coast of Morocco, Oct-Dec 1991

De noordwestelijke kust van Marokko bestaat voornamelijk uit zandstranden en lage rotskusten. Naar het zuiden toe gaat de kust over in hogere rotsen. Broedende zeevogels zijn schaars in Marokko (Cramp & Simmons 1977, James 1984) en van langstreckende zee- en kustvogels is vrijwel niets bekend. Van 26 oktober - 6 november en van 13-21 december 1991 was ik in de gelegenheid om enkele uren zeetrek te tellen langs de Atlantische kust van

Marokko, bij de Merja Zerga en ter hoogte van Sidi Moussa - Oualidia. In totaal werd slechts 11 uur over zee gekeken. De aantallen langsvliegende zeevogels waren op enkele dagen echter indrukwekkend en omdat van deze locatie zo weinig bekend is werd besloten de resultaten kort te bespreken. Ook enkele waarnemingen aan meeuwen van dezelfde locaties zullen hier aan bod komen.

In beide periodes werd een grote variatie aan vogelsoorten gezien, maar zeevogelverplaatsingen van enige omvang werden alleen van 4-6 november waargenomen (tabel 1). De aantallen langsvliegende meeuwen en sterns waren meestal klein en zijn daarom uit de tabel gelaten. Stormvogeltjes *Hydrobates pelagicus* en Kuhls Pijlstormvogels *Calonectris diomedea* werden voornamelijk op twee dagen in november in grote aantallen waargenomen. Het merendeel van deze vogels vloog in noordelijke richting (Kuhls Pijlstormvogel 84% N, Stormvogeltje 94% N), in tegenstelling tot de honderden Jan van Genten *Sula bassana* (22% N op 4-5 november). Kuhls Pijlstormvogels en Stormvogeltjes overwinteren op de zuidelijke Atlantische Oceaan (Cramp & Simmons 1977). Kuhls Pijlstormvogels verlaten de Middellandse Zee massaal in oktober-november (Finlayson 1992). Het is niet duidelijk of de door ons waargenomen exemplaren van de enorme Atlantische broedkolonies ofwel van Mediterrane herkomst waren. In het eerste geval kan de noordwaartse vliegrichting verklaard worden door het opzoeken van voedselrijke gronden ter hoogte van de Straat van Gibraltar of de Golf van Biskaye, maar ook kunnen het vogels zijn geweest die verdrift waren van hun voedselgebied ten noorden van ons waarnemingspunt, wat het meevliegen van de Stormvogeltjes eveneens verklaart. De noordwaartse vliegrichting in deze tijd van het jaar is ongebruikelijk, omdat eind oktober - begin november Kuhls Pijlstormvogels aan hun zuidwaartse tocht beginnen (Moerbeek 1982). Stormvogeltjes zijn in de Straat van Gibraltar in het najaar regelmatig in oostelijke richting vliegend waargenomen (Finlayson 1992). Het is niet duidelijk of dit vogels van Mediterrane afkomst zijn die buiten de Middellandse Zee fourageren of vogels van Britse afkomst.

Jan van Genten werden in alle uren waargenomen, zowel langsvliegend als ter plaatse fouragerend. Het merendeel (80%, n=1177) vloog zuidwaarts, mogelijk op weg naar de voedselrijke gebieden voor de Senegalese kust (Brown 1979). Van de op leeftijd gebrachte exemplaren (79%) was bijna 50% adult (figuur 1), hetgeen overeenkomt met wat Finlayson (1992) voor Gibraltar vermeldt.

In november werden enkele grote groepen Zwarte Zeeëenden *Melanitta nigra* gezien. Alle exemplaren die in november werden waargenomen vlogen

Tabel 1. Zeevogels langs de noordwest Marokkaanse kust, november-december 1991
Meeuwen en sterns zijn niet opgenomen.

Table 1. Seabirds seen along the coast of Maroc, Nov-Dec 1991, excluding gulls and terns.

maand month	november					december			
datum date	2	3	4	5	6	13	19	20	21
wrn.uren hours	1	1.5	1	3	1.5	0.5	1	1	0.5
wind wind	O3	O4	≤1	N2	N3	W2	O1	O2	NW6
<i>Hydrobates pelagicus</i>	-	-	63	70	-	-	-	-	-
<i>Puffinus yelkouan</i>	4	2	3	2	-	4	11	1	-
<i>Puffinus griseus</i>	-	-	2	2	-	-	-	-	-
<i>Calonectris diomedea</i>	-	9	113	134	46	-	-	-	-
<i>Sula bassana</i>	26	21	356	553	118	22	26	37	18
<i>Phalacrocorax carbo</i>	-	-	-	17	-	-	1	1	-
<i>Melanitta nigra</i>	-	-	395	185	41	-	30	6	-
<i>Catharacta skua</i>	-	-	9	-	-	-	-	1	-
<i>Stercorarius pomarinus</i>	-	-	1	-	-	-	1	-	-
<i>Stercorarius parasiticus</i>	-	1	4	7	2	-	2	2	-

in zuidelijke richting. Uit een overzicht van Laursen (1989) wordt duidelijk dat voor de kusten van Spanje, Portugal en Marokko zo'n 54.000 exemplaren moeten overwinteren, mogelijk zelfs aanzienlijk meer (cf. Platteew 1990). Waar deze vogels zich echter precies ophouden is niet bekend. Het feit dat wij in zó weinig uren ruim 600 Zwarte Zeeëenden zagen geeft aan dat er inderdaad aantallen van betekenis voor de (Zuidmarokkaanse?) kust zouden kunnen verblijven.

Meeuwen en sterns werden op alle plaatsen waar zeetrek werd geteld waargenomen. De meest algemene meeuw was de Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus*, met maximaal enkele honderden per uur. Wanneer grote aantallen werden gezien ging het vermoedelijk steeds om trek van en naar de slaapplaatsen: zo werden 's ochtends vaak Kleine Mantelmeeuwen zuidwaarts vliegend gezien, terwijl tegen de avondschemer soms honderden noordwaarts vlogen en op zee gingen slapen. Andere regelmatig voorkomende soorten waren Audouin's Meeuw *L. audouini* (maximaal 20 per uur), Kokmeeuw *L. ridibundus* (maximaal 15 per uur), Geelpootmeeuw *L. cachinnans* (maximaal 5 per uur) en Zwartkopmeeuw *L. melanocephalus* (maximaal 1 per uur). De Grote Stern *Sterna sandvicensis* (maximaal 35 per uur) was de enige regelmatig waargenomen stern. Reuzensterne *S. caspia* werden zelden langsvliegend gezien, maar waren steeds aanwezig in lagunes.

De grootste aantallen meeuwen werden rustend aangetroffen op stranden en in lagunes. Van pleisterende Kleine Mantelmeeuwen, Audouin's Meeuwen en Zwartkopmeeuwen werden aantekeningen gemaakt omtrent de leeftijdsverdeling (figuur 2). Bij alle drie de soorten was ten minste 55% adult. Dit komt in grote lijnen overeen met wat andere auteurs vermeldden voor deze soorten langs de Marokkaanse kust (Isenmann 1977, Beaubrun 1983, de Juana *et al.* 1987, Baillon 1989). De aantallen komen echter niet altijd overeen. Zo vond Beaubrun (1983) 5-20 Audouin's Meeuwen nabij Oualidia en Isenmann (1977) slechts 12 langs de gehele Marokkaanse kust, terwijl wij nabij Oualidia in november bijna 300 exemplaren telden. Zeer opvallend was dat Isenmann (1977) (ten zuiden van Larache) ruim 7000 Kokmeeuwen telde, terwijl wij in december niet verder kwamen dan ruim 800, in oktober-november zelfs niet verder dan 131.

Er werden regelmatig meeuwen met (kleur)ringen gezien. Uit de afleesresultaten bleek dat de Audouin's Meeuwen (12 afgelezen) van de Chafarinas eilanden (noordoostelijk van Marokko), de Balearen en de Ebrodelta afkomstig waren, de Kleine Mantelmeeuwen (5 afgelezen) uit Nederland en Engeland en de Zwartkopmeeuwen (2 afgelezen) uit Nederland en Italië.

Fourageergebieden van zeevogels, die zich vaak concentreren in zogenaemde "opwelling areas", zijn mij niet bekend van de Marokkaanse kust. Deze gebieden zijn wel bekend van de Straat van Gibraltar (o.a. Finlayson 1992) en Senegal (Brown 1979). Toch kunnen zeevogels fouragerend worden waargenomen vanaf de kust in Marokko: naast Jan van Genten, diverse meeuwensoorten en Grote Sterns werden, in december, ongeveer 300 Vale Pijlstormvogels *Puffinus yelkouan* dicht onder de kust vissend waargenomen.

Het wekt enige verbazing dat van een land waar zo veel vogelaars heen gaan (en zelfs regelmatig over zee wordt gekeken, getuige een vogellogboek in Moulay Bouselham, een kustplaats bij de Merja Zerga) zo weinig bekend is van zeevogels. Hopelijk stimuleert dit overzicht om een vakantie te spenderen aan de Marokkaanse kust. Als er op zee niets te zien valt kan men altijd nog de woestijn in gaan.

Een woord van dank geldt mijn medewaarnemers Ruud van Beusekom, Ton Eggenhuizen, Paul Ruiters en Piet Zomerdijk. Nico Groen was de coördinator van het WIWO-stelloperproject dat in deze periode werd uitgevoerd.

Summary In late October - early November and the middle of December 1991 a few hours of seawatching were conducted from the northern Atlantic coast of Morocco. Of the 'real' seabirds the numbers are presented in table 1. Several species of gull and Sandwich Terns regularly passed the observers in low numbers. A range of wader and duck species was seen, the most common duck being Common Scoter.

Colour-ringed Audouin's Gulls (n=12) originated from the Chafarinas islands, the Baleares and the Ebro delta, Lesser Black-backed Gulls (n=5) from Great Britain and The Netherlands and Mediterranean Gulls (n=2) from Italy and The Netherlands. It is stressed that, even though many people spend a birding-holiday in Morocco, details on seabird migration are lacking.

- Baillon F. 1989. Nouvelles données sur l'hivernage du Goéland d'Audouin (*Larus audouinii*, Payr.) en Senegambie. Oiseau et R.F.O. 59: 296-304.
- Beaubrun P.-C. 1983. Le Goéland d'Audouin (*Larus audouinii* Payr.) sur les côtes du Maroc. Oiseau et R.F.O. 53: 209-226
- Brown R.G.B. 1979. Seabirds of the Senegal upwelling and adjacent waters. Ibis 121: 283-292.
- Cramp S. & Simmons K.E.L. 1977 (eds.). The birds of the western Palearctic. Vol. I. Ostrich to ducks. Oxford University Press, Oxford, London, New York.
- Finlayson C. 1992. Birds of the Strait of Gibraltar. Poyser, London.
- Isenmann P. 1977. Note sur les stationnements de Laridés sur la côte atlantique du Maroc en décembre 1976. Bull. Inst. Sc., Rabat: 77-86.
- James P.C. 1984. The status and conservation of seabirds in the Mediterranean Sea. In: Croxall J.P., Evans P.G.H. & Schreiber R.W. (eds.) Status and conservation of the world's seabirds. ICBP Tech. Publ. 2, Cambridge.
- Juana E. de, Bradley P.M., Varola J.M. & Witt H.-H. 1987. Sobre los movimientos migratorios de la Gaviota de Audouin (*Larus audouinii*). Ardeola 34: 15-24.
- Laursen K. 1989. Estimates of sea duck populations of the Western Palearctic. Dan. Rev. Game Biol. 13: 1-22.
- Moerbeek D.J. 1982. De pelagische verspreiding van Kuhls Pijlstormvogel. Een methodisch onderzoek naar de mogelijkheden van automatische verwerking van vogelwaarnemingen op zee. Doctoraalverslag. Amsterdam.
- Platteeuw M. 1990. Het voorkomen van de Zwarte Zeeëend *Melanitta nigra* langs de Nederlandse kust: een evaluatie. Sula 4: 55-65.

Guido Keijl, Stephensonstraat 15/1, 1097 BA Amsterdam